

BOSHLANG‘ICH SINIF DARS JARAYONIDA O‘QUVCHILARNI JALB QILISHNING SAMARALI USULLARI

Surxandaryo viloyati Sariosiyo tumani

22- umumta’lim maktabi Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Saidova Farog‘at Ashuraliyevna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Boshlang‘ich sinf dars jarayonida o‘quvchilarni jalb qilishning samarali usullari haqida fikir yuritilgan.*

Kalit so‘zlar: *Boshlang‘ich sinf, pedagogik texnologiyalar, ta’lim, tarbiya, dars jarayoni, malaka, maxorat*

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining har bir darsni tashkil etish uchun turli didaktik o‘yinlardan foydalanishlari yaxshi samara beradi. Chunki 6-7 yoshli bolalar hayotida maktab davri ancha murakkab davr bo‘lib, bolalar oldida jiddiy sinov turadi. Bola yangi hayot – maktab hayotiga kirib boradi. Endi u yangi jamoaning a‘zosi ekanligini his etishga, intizomga bo‘ysunishga, yangi rejimga moslashishga majbur bo‘ladi. Bola yosh bo‘lishiga qaramay, endi uning maktabda o‘qish, uy vazifalarini bajarish, murakkab materiallarni o‘rganish kabi zarur yumushlari ko‘p. Muhimi, o‘yindan maktabga, kundalik majburiy va davomli mehnatga o‘tish bola hayotida tub burilishdir. Hatto, maktabgacha tarbiya muassasalaridan kelgan bolalar uchun ham bu oson kechmaydi. Uydan maktabga kelgan bolalarga esa yana ham qiyin. Ayniqsa, sinfda 40–45 daqiqali darsda o‘tirish, tinglash va topshiriqlarni bajarish, uzoq aqliy mehnat bolani tez toliqtiradi. Bola maktabdan, o‘qishdan sovib ketishi mumkin. Shuning uchun ham o‘qituvchilar bolalarning maktabdagi hayotini qiziqarli tashkil etishga intilishlari, motiv hosil qilish va uni rivojlantirishga harakat qilishlari lozim. Motiv o‘z-o‘zidan hosil bo‘lmaydi. Uni bolalar yoshiga va psixologik xususiyatlariga mos didaktik o‘yinlar va mustaqil ishlar vositasida hosil qilish mumkin. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim jarayonida pedagogik

texnologiyalardan foydalangan holda darslarni qiziqarli olib borish natijasida o'quvchilarni darsga jalb etish samarali bo'ladi. Shunday darslarda bolalar diqqati to'liq jalb etiladi, xotirasi yaxshi ishlaydi. Motivlar o'quvchilarning bilimlarini chuqur egallashlariga yordam beradi. Shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim jarayonini qiziqarli motivlar asosida tashkil etishga e'tibor qaratishlari zarur. "Pedagogik texnologiya" tushunchasining vujudga kelishi, ta'limning ilk tashkiliy va metodik shakllarining vujudga kelishi bilan bog'liq. Individual ta'lim o'quv-tarbiya jarayonining eng qadimiy tashkiliy shakli bo'lib, u dastavval qadimgi Yunonistonda paydo bo'lgan edi. O'yinlar orqali erkin fikr yuritish tafakkurining shakllanishini ortganini ko'rish mumkin. Aynan boshlang'ich sinflarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish bolani darsga jalb etishga yordam beradi. Ularda o'quvchilardaning diqqati bir joyga to'planadi tafakkuri o'sib boradi. O'zlarida erkin fikr yuritish jarayoni shakllanadi. Dars jarayonida qo'llanadigan didaktik o'yinlardan Zanjir o'yini: Bu o'yinda o'qituvchi bir so'z aytadi. Shu so'zning tugagan harfidan boshlab bolalar so'zni davom ettiradi. O'yin orqali bolalar hammasi darsga jalb etiladi. «Tez ayt» o'yini: bu o'yinda o'qituvchi sinf bo'ylab yuradi bir bolani turg'izib uga bir tur nomini aytadi. Bola shu turga kiruvchi so'z topib aytishi kerak. Bu orqali bolaning fikri atrof muhitga bo'lgan munosabati sinchikovlik qobiliyati oshib boradi. O'yinda toki javob berolmagan o'quvchilar tugatadi. O'yin bir ishtirokchi qolguncha davom etadi. Bu o'yinni o'tilgan darsga moslab ham tashkillashtirsa bo'ladi. O'qituvchi: «Hayvon» O'quvchi: mushuk O'qituvchi : «Mevalar» O'quvchi: olma O'qituvchi sinf jihozlari: O'quvchi: doska Dars jarayonida shunday o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarda dars jarayoniga bo'lgan qiziqish ortib boradi. Bolada topqirlik, chaaqqonlik, tez harakat qilish jarayonari shakllanib boradi. Beruniy o'z asarlarida yosh avlodga bilim berishda turli xil qulay, o'quvchi uchun tushunarli bo'lgan usullardan foydalanishni tavsiya etadi. «Qadimiy xalqlardan qolgan yodgorliklar asarida» Beruniy dars samaradorligini oshirish bolaning xotirasini rivojlanishi bolaning erkin fikrlashini oshirish usullarini izlashni ta'kidlagan. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad bolalarni zeriktirmaslik turli usullar bilan uning dunyoqarashini , bilim darajasini kengaytirish.

Beruniy bundan tashqari didaktik o‘yinlar orqali bola zerikish uyg‘otmasligi lozim deydi. Ta'lim sifatini har taraflama muvafaqqiyatli qilishimiz uchun didaktik o‘yinlardan foydalanishimiz lozim .Bunday usullarni to‘g‘ri tanlay bilish orqali dars jarayonida samarali natijalarga erishishimiz mumkin. Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak o‘qituvchining yangiliklari orqali yosh avlodni yanada bilimi qilish ko‘zlanadi.

Adabiyotlar

- 1 Yoldoshev J., Usmonov S. «Pedagogik texnologiya asoslari» T.2004
- 2 Ibragimov R. Boshlang‘ich maktab o‘quvchilarida bilish faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari. T -2001
- 3 Beruniy Qadimiy xalqlardan qolgan yodgorliklar Tanlangan asarlar 1- jild Toshkent nashri